

LUIGI MARIA EPICOCO

Budte soľou, nie medom

NIE SLADKOSŤ,
ALE SILA ČNOSTÍ:
**VIERA,
NÁDEJ A LÁSKA**

NIE SLADKOSŤ,
ALE SILA ČNOSTÍ:
VIERA,
NÁDEJ A LÁSKA

LUIGI MARIA EPICOCO

Budte soľou, nie medom

NIE SLADKOSŤ,
ALE SILA ČNOSTÍ:
VIERA,
NÁDEJ A LÁSKA

@ 2017 Edizioni San Paolo s.r.l.
Piazza Soncino, 5 - 20092 Cinisello Balsamo (Milano) - ITALIA
www.edizionisanpaolo.it

Z talianskeho originálu: *SALE, NON MIELE: Per una fede che brucia*

Vydal © Zachej.sk, 2025
Grafika © Lýdia Valter

Preklad: Zachej.sk
Lektor prekladu: ThLic. Bc. Ondrej Čukan
Jazyková korektúra: Lenka Adamčíková Kostolanská

Biblické citáty sú uvedené podľa oficiálneho katolíckeho prekladu
Svätého písma (SSV, 2023), pokiaľ nie je uvedené inak.

ISBN 978-80-8211-874-5

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie sa nesmie
reprodukovať v žiadnej podobe ani žiadnym spôsobom (elektronicky,
mechanicky, fotokópiami ani iným spôsobom) bez súhlasu vlastníka
autorských práv.

Otcovi
Danielemu Libanorimu SJ
za všetku „sol“
a darovaný čas.

Predhovor

„Kresťanstvo sa neživí sladkými rečami o nič viac, ako sa človek nasýti džemom. Dobrý Boh predsa ne-napísal, že máme byť medom zeme, chlapče môj, ale soľou. A náš úbohý svet pripomína starozákonného Jóba, pokrytého ranami a vredmi, sediaceho na hromade popola. Soľ v otvorenej rane páli, ale zároveň zabraňuje hnilobe.“

*Georges Bernanos,
Denník vidieckeho farára*

Ak by sa nás niekto spýtal, prečo sa oplatí stať svätým, mali by sme sa pri hľadaní odpovede inšpirovať slovami otca Bernanos-a: „Aby sme nezhnili.“

Náš život sprevádzajú choroby a zranenia, ale nie je to pesimistické konštatovanie. Naopak, ide o pohľad plný nádeje. Choroba sa rozvíja len tam, kde je život. To, čo je mŕtve a suché, už nehnije. Len živé telo pri poranení krváca. Rana bolí, pretože zasahuje živý organizmus. Svätosť je snaha udržať život „pri živote“ a nedovoliť, aby sa pokazil, aby vyústil do vlastnej záhuby. Bolo by chybou myslieť si, že svätosť je len lacný

sentimentalizmus. Je to skôr liek, ktorého cenu značne pocítime – tak ako soľ, keď ju nasypeme do rany.

Aj ja som si musel prejsť životným obdobím, keď sa mi svätosť spájala s príliš presladenými predstavami, ktoré mali len málo spoločného s mojou každodennou realitou. Ako chlapci, miništranti, sme chodievali na víkendové stretnutia zamerané na povolanie. Takmer každý večer sme si spoločne pozerali diapozitívy zo života niektorého svätca. Nie príliš poetický zvuk projektora prehlušovala audiokazeta s hudbou a hovoreným slovom, ktoré nám približovalo príbeh svätého. Možno sa zdá, že sa chystám ostro kritizovať tento typ zážitku, ale opak je pravdou. Na tieto príbehy spomínam s veľkou nostalgiou, pretože živili moje srdce čoraz väčšou túžbou brať vážne vieru v Krista, a to práve v čase, keď som žil ponorený do sveta navyknutého na vieru, tak ako si človek zvykne na ľudovú pieseň alebo na zaužívaný pohyb ruky, ktorým zdraví priateľa na ulici. Problémom však nebola túžba, ktorá vo mne rástla, ale obraz, ktorý som si o svätosti vytvoril. Dlhý čas som si myslel, že svätosť je práve takáto románová verzia reality, v ktorej triumf dobrých pocitov a úsmevov napriek všetkému sú pravými znakmi svätých. Domnieval som sa, že hrdinstvo svätých spočíva v ich добрote. No na vlastnej koži som sa naučil, že svätosť je oveľa zložitejšia záležitosť. Je to hrdinstvo, ktoré si vyžaduje zostať človekom napriek akýmkoľvek životným okolnostiam. A aby človek zostal človekom, niekedy musí byť silný, nie dobrý; bystrý, nie naivný; a rozhodný, nie poddajný. Paradoxne, sklamanie z farieb diapozitívov ma nakoniec viac priblížilo k svätcom, ktorých mi chceli predstaviť.

Tajomné zámery prozreteľnosti mi umožnili stretnúť mnohých ľudí, spoznať rozličné spoločenstvá a odlišné spôsoby

prežívania kresťanstva. Dostal som milosť zažiť ticho kláštorov, ale aj burácajúce spevy veľkých zhromaždení. Videl som rozmanité podoby bežného farského života na rôznych miestach. Rozprával som sa aj s ľuďmi, ktorých životy sa zmenili vďaka nepredstaviteľným udalostiam. Čo všetkých týchto ľudí spája? Čo je tá podstatná vec, o ktorú som sa usiloval podeliť s každým z nich? Jednoducho to, že nech už človek prežíva svoj život a svoju vieru akýmkoľvek spôsobom, v ich základe je prítomný spoločný menovateľ – krst. Vďaka nemu sme sa stali Božími deťmi a získali sme vnútornú istotu, že sme milovaní, že žijeme v priestore, ktorého podstata je pretkaná dobrom, a že východiskom každého skutočne dôstojného života je Láska. Inými slovami: máme vieru, nádej a lásku. Tri čnosti, ktoré sme dostali ako dar pri krste a ktoré sme povolaní uskutočňovať vo vlastnom živote.

Toto je vážna vec, pretože od úspechu nášho dobrodružstva závisí kvalita zvyšku sveta:

„Vy ste soľ zeme. Ak soľ stratí chuť, čím ju osolia? Už nie je na nič, len ju vyhodíť von, aby ju ľudia pošliapali. Vy ste svetlo sveta. Mesto postavené na návrší sa nedá ukryť. Ani lampu nezažnú a nepostavia pod mericu, ale na svietnik, aby svietila všetkým, čo sú v dome. Nech tak svieti vaše svetlo pred ľuďmi, aby videli vaše dobré skutky a oslavovali vášho Otca, ktorý je na nebesiach“ (Mt 5, 13 – 16).

Máme konať tak, aby ľudia zatúžili pozdvihnúť svoj pohľad k Bohu.

Slová, z ktorých vznikla táto kniha, sa zrodili z týchto mojich stretnutí. Mnohé z nich som si vypočul ja sám, iné akoby mi našepkávali pohľady tých, ktorých som stretol. Bolo by zdĺhavé vymenovať každého človeka, každé spoločenstvo a každú skúsenosť, z ktorej tieto stránky predstavujú len nepatrnú stopu. Všetkým som osobne vďačný.

LUIGI MARIA EPICOCO

Prológ

NEVYHNUTNÝ ZÁKLAD

Skôr než sa ponoríme do jadra našej úvahy, chcel by som sa s vami podeliť o niekoľko myšlienok, ktoré považujem za kľúčové pre správne pochopenie nasledujúcich stránok.

Čo je to duchovný život? Nie je to technika, súbor pravidiel ani niečo, čo si vytvárame my sami. Presnejšie povedané, my s duchovným životom nemáme takmer nič spoločné, pretože je dielom Ducha Svätého v nás. Preto keď niekto povie, že si musí obnoviť duchovný život, v skutočnosti hovorí, že sa potrebuje stať vnímavým na to, čo sa v ňom deje a ako v ňom pôsobí Duch Svätý. Našou prvotnou úlohou je teda *uvedomiť si*.

Keď si človek vyhradí čas na obnovu svojho duchovného života, nemal by ho tráviť tým, že si namáha myseľ v snahe prísť na nejakú „geniálnu“ myšlienku o svojom živote. V skutočnosti by sa počas neho mal učiť, ako byť v tichu. A nejde iba o to, aby mlčal, ale najmä o to, aby načúval.

Mlčať a byť v tichu sú dve úplne odlišné veci. Človek môže byť ticho a nič nehovoriť, no jeho myseľ a srdce blúdia celkom inde, ďaleko od reality, ktorá je pred ním.

Môže však zotrvať v tichu preto, že plne načúva tomu, čo má pred sebou. To sa deje vtedy, keď stojíme pred niekým, koho milujeme.

Ticho je úplné zakorenenie v prítomnom okamihu.

Zvyčajne sme ochotní počúvať človeka, ktorý je nám sympatický, o ktorom vieme, že nás má rád. Počúvame vtedy, keď tušíme, že osoba pred nami nám chce povedať niečo zaujímavé. To znamená, že k tichu nás nevedie obyčajná výzva: „Mlč!“, ale naliehavá vnútorná potreba načúvať niečomu, čo presahuje naše vlastné myšlienky a pocity.

Ak je však duchovný život tým, čo v nás koná Duch Svätý, musíme si dať pozor, aby sme si ho nezamieňali s vnútorným životom. Ten totiž nie je ničím iným ako súhrnom našich emócií, psychických procesov, citov, rozumových úvah – jednoducho nášho vnútorného sveta. Vnútorný život je čisto ľudská schopnosť vnímať realitu v jej hĺbke, a nielen v jej rozsiahlosti či povrchnosti.

V takto chápanom zmysle má vnútorný život každý z nás. Je to niečo, na čo by sme nemali zabúdať a čo by sme mali neustále rozvíjať, pretože vnútorný život nie je podmienený tým, či človek má alebo nemá vieru. Súvisí s tým, či sme alebo nie sme skutočne ľudskí. Je to to najzákladnejšie, čo nás robí ľuďmi v pravom zmysle slova. Podľa môjho názoru jadro krízy, ktorú dnes prežívame, spočíva práve v tom, že dokonca aj vzdelávacie inštitúcie, ako sú školy či kultúrne prostredie všeobecne, prestali učiť, ako kráčať cestou vnútorného života. V mnohých prípadoch sú to práve literatúra, umenie, filozofia, hudba či dejiny, ktoré nás učia rozvíjať vnútorný život. Avšak to, čo nazývame humanitné vzdelanie, sa zdá vytláčané do úzadia v prospech iných priorít, ktoré lepšie zodpovedajú trhovým požiadavkám. Tým, že sme si odvykli od vnútorného života, stávame

sa nesmierne povrchnými, a práve preto aj veľmi nešťastnými a v mnohých prípadoch upadáme do depresie.

Kresťan sa však nemôže uspokojiť len s jednoduchým vnútorným životom, s týmto minimálnym základom. Musí doň zostúpiť hlbšie, aby objavil prameň živej vody duchovného života, ktorý v ňom prúdi. Len tak si uvedomí, že v ňom prebýva život, ktorý nepochádza od neho samotného, ale je v ňom prítomný. Je to život Ducha.

Dopriať si čas a ticho znamená zdokonaľiť svoju schopnosť vnímať vnútorné psychologické hnutia a vedieť ich odlíšiť od tých duchovných. Treba si tiež uvedomiť, že niekedy sa psychologické hnutia vydávajú za duchovné. Stáva sa to vtedy, keď si Ježiša Krista upravujeme podľa vlastných potrieb – no takýto Ježiš nie je Ježišom z Nazareta, Božím Synom. Práve vtedy sa ticho, pozornosť, život modlitby a predovšetkým Božie slovo stávajú sitom, ktoré nám pomáha rozlišovať, čo je a čo nie je skutočne duchovné. Nasledujúci príklad je možno triviálny, ale názorne vystihuje myšlienku, ktorú chcem vyjadriť: princíp je rovnaký ako pri kúpe ovocia – dotýkame sa ho, aby sme cítili, či je dobré alebo nie. Podobne je to s duchovným životom. Ide o praktickú vedu, ktorá nás učí vnútornému taktu, aby sme dokázali rozpoznať, čo pochádza od Boha a čo je len výsledkom našej vlastnej životnej skúsenosti.

Robíme chybu, keď sa neustále snažíme interpretovať seba samých, a tak upadáme do fatalizmu (*Ak cítim toto, potom mi tým Boh chce niečo povedať... Ak sa mi stalo toto, znamená to, že Boh chce urobiť tamto...*). Niekedy nám takýto odhad vyjde, ale je to ako vypočúť si ráno horoskop a veriť, že je pravdivý. Všetci vieme, aká nepodložená je takáto viera, pretože horoskop je zostavený veľmi všeobecne, a práve preto sa zdá, že predpoveď

je vždy správna. Pravdou je, že keď chceme niečo počuť, nájdeme si spôsob, ako si to potvrdiť – či už cez horoskop, alebo, ak treba, aj cez Boha. Preto je dôležité získať odstup od seba samých, od toho, čo cítime, od hnevu, ktorý v nás vrie, aj od rán, ktoré si v sebe nesieme. Mali by sme si uvedomiť, že hoci Boh nepotrebuje naše utrpenie, aby nám niečo povedal, za každým utrpením sa skrýva čosi, čo treba vypočúť – pretože Boh vždy dáva udalostiam zmysel.

Musíme sa naučiť vnímať život modlitby ako citové spojenie so životom Krista.

Citová angažovanosť

Hovoríme o zásadnom obrate, pretože na Kristovom živote sa zvyčajne podieľame iba v informačnej rovine. Vieme o ňom mnoho, ale nie vždy sa doň necháme vtiahnuť natoľko, aby sme ho aj precítili alebo aby sme skutočne uverili. Zásadným bodom viery je to, že nás Kristov život zaujíma v celej jeho plnosti, v jeho najhlbšej podstate. Chceme byť do neho vtiahnutí oveľa hlbšie, než len na úrovni rozumu – túžime sa doň zapojiť celou svojou bytosťou. Nie mimo rozumu, ale rozumom a zároveň všetkým ostatným. Láska si vyžaduje angažovanosť celého človeka. Pokiaľ tento obrat neurobíme a zostaneme len na čisto rozumovej, informačnej úrovni, nedosiahneme, aby nás Kristov život premieňal.

Skúsme sa zamyslieť nad tým, čo sa dnes môže stať mladému mužovi, ktorý sa zalúbi do dievčiny. Hneď si vyhladá jej meno na sociálnych sieťach. Ale dá sa to nazvať vzťahom, ak sa uspokojí len s čítaním informácií o nej a prezeraním jej profilu? Môže tvrdiť, že je do nej bláznivo zamilovaný a že o nej veľa vie. No pravdou je, že vzťah nemôže zostať iba pri poznaní určitých

údajov – musí sa stať stretnutím, výmenou, dialógom, skutočným vzťahom. A to je často problém aj nášho kresťanského života. Nazbierali sme množstvo informácií o Kristovi, ale to ešte neznamená, že sme do vzťahu s ním vložili svoj život so skutočnou citovou angažovanosťou.

Slovu *afektívny* (citový) sa podobá výraz *efektívny* (účinný). Postupnosť by teda mala byť takáto: od života založeného na informáciách prejdeme k životu citovému. A od života citového k životu efektívnemu, reálnemu.

Potrebuje, aby naša viera bola skutočná, a nielen vnútorná.

Obrátenie je lepšie než uzdravenie

Zakaždým, keď svoju „duchovnú zónu“ vrátime do centra svojho života, a to rozhodnejším a zásadnejším spôsobom, má väčší zmysel hovoriť o niekedy nesprávne chápanom slove *obrátenie*. Tento výraz sa často používa v moralistickom zmysle: človek sa obrátil vtedy, keď už viac nepácha zlo. To, že niekto nekoná zlé skutky, môže byť dôsledkom obrátenia. Ale samo osebe to obrátením nie je. Pretože najzávažnejším zlom, o ktorom hovorí Sväté písmo, nie je hriech, ba dokonca ani nevera. Najväčším zlom v Biblii je modloslužba.

Obrátiť sa znamená oslobodiť sa od modloslužby

Modloslužba je náš pokus uväzniť Boha do určitej formuly, obrazu, myšlienky – do predstavy, ktorú sme si o ňom sami vytvorili. To vo svojej podstate nemusí byť vždy zlé, pretože vytvárať si určitý pohľad na veci je ľudské. Avšak časom nám

niektoré takéto zakorenené predstavy začnú brániť v duchovnom raste a zastavia náš vnútorný vývoj. Napríklad sa v našom vnútornom a duchovnom živote môže stať, že určité skúsenosti v nás vytvoria obrazy Boha, v ktorých sa cítime zvlášť bezpečne. Kodifikujeme ich, rozvíjame, prehľbujeme a vryjeme si ich do srdca. No bez toho, aby sme si to uvedomili, práve tieto obrazy môžu náš duchovný život brzdiť a blokovať.

Preto potrebujeme prejsť traumou deštrukcie. Musíme zbúrať obrazy Boha, ktoré sme si sami vytvorili, hoci vieme, že každá predstava nám dáva pocit istoty a bezpečia. A úprimne si priznajme, že všetci hľadáme istotu a pevný bod. „Neurobíš si modlu ani nijakú podobu toho, čo je hore na nebi, dolu na zemi alebo vo vode pod zemou!“ (Ex 20, 4).

Kristus od nás neustále žiada, aby sme vstúpili do neistoty putovania, a odoberá nám všetko, čo sa nám zdá užitočné. Táto strata a očistenie sú nevyhnutné, aby sme mohli kráčať ďalej. Modloslužba nám neumožňuje kráčať, znamená len zbytočné zastávky. S modloslužbou sa nedá prísť nikam a človek sa stáva stojatou vodou, ktorá zatuchne.

Keď sa začítame do Starého zákona, konkrétne do dejín izraelského národa, narazíme na jednu zvláštnu skupinu – kňazský kmeň Lévi, ktorý nemá nárok na žiadnu zem. Má právo na dedičstvo, ale úplne výnimočným spôsobom. Pán hovorí kmeňu Lévi: „Ja som tvoj podiel a tvoje dedičstvo“ (Nm 18, 20). V tomto svetle lepšie chápeme hlboký význam slov žalmu: „Ty, Pane, si môj podiel na dedičstve a na kalichu, v tvojich rukách je môj osud“ (Ž 16, 5). Kým všetci ostatní majú pevnú pôdu pod nohami, na ktorú môžu stúpiť, ten, kto nasleduje Pána s blízkosťou levitu – toho, kto sa smie dotýkať archy zmluvy a nieť ju –, nevlastní zem, na ktorú by položil nohu. Nedisponuje ľudskými istotami ako ostatní, má však Pána – on sám je jeho zemou.

Mohli by sme povedať, že skutočným znakom Božej prítomnosti v našom živote je práve to, že nemáme ľudské istoty v takej podobe, v akej ich ponúka svet. Napriek tomu však mnohí trávimе väčšinu svojho života tým, že si neustále vytvárame drobné istoty, na ktorých budujeme svoje dni, svoj čas a svoju existenciu.

Duch Svätý robí presný opak. Z lásky nám neustále odníma každú istotu, pretože chce obnoviť tú najhlbšiu blízkosť s Bohom, ktorá pramení z úplného odovzdania sa Pánovi, zo žitia v ňom a s ním. Túži po tom, aby sme sa dotýkali archy a nie zeme.

Keď strácaš pevnú pôdu pod nohami, znamená to, že sa niekam posúvaš. Aby si mohol kráčať, musíš sa odpútať od zeme, na ktorej stojíš s istotou.

Modloslužba spôsobuje, že odsúvame Boha z centra svojej existencie. To nevyhnutne vedie k obrannému postoj, ktorý sa vnútorne prejavuje zatvrdnutím srdca. Bez toho, aby sme si to uvedomovali, naše srdce sa stáva kamenným – paradoxne práve pri snahe udržať sa nad vodou. Čo je teda obrátenie? Znamená to naplnenie týchto slov: „Odstránim z vášho tela kamenné srdce a dám vám srdce z mäsa“ (Ez 36, 26). Jediný, kto nám môže vrátiť srdce z mäsa a očistiť nás od našich modiel, je Pán. A my potrebujeme srdce nebezpečne živé, z mäsa, aj keď je to nepríjemné. Mať kamenné srdce je totiž pohodlnejšie! Srdce z mäsa trpí, cíti, je zraniteľné a krehké. Kamenné srdce nie. No so srdcom z kameňa nie je možné byť šťastným – skutočné šťastie prichádza len so srdcom zraniteľným, živým. Jedinou cestou k tomu, aby sme dokázali prekonať svoje obranné mechanizmy a prijať v sebe srdce z mäsa, je zakúsiť, že sme milovaní. To je Pánov zámer.